

Nationaal Coördinator
Terrorisbestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Departementaal vertrouwelijk
Situatiebeeld en Duiding COVID-19 (nr. 49)

Kerneenheid
Analyse

Dinsdag 16 juni 2020 - geactualiseerd tot 12.00 uur

Actuele aandachtspunten

Naleving en handhaving lijken af te nemen, zonder goed bron- en contactonderzoek gevaar voor heropleving virus

- De geleidelijke toename van de reproductiefactor was deels ingecalculiseerd vanwege de versoepelde maatregelen. Ook versloft de discipline onder de bevolking. Door beide redenen is bron- en contactonderzoek van de GGD van groot belang; signalen dat dit nog niet op orde is zijn hardnekkig.

Legitimiteit aanpak bediscussieerd

- Gevoelens van inconsistentie en onbegrijpelijkheid rondom de maatregelen (waaronder de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19) houden aan, vanuit zowel de maatschappij als politiek.

Sombere sociaaleconomische perspectieven op de (nabije) toekomst

- De economische gevolgen van de crisis blijven naar verwachting nog lange tijd voelbaar, inclusief een stijgende werkloosheid, maar ook toenemende kansenongelijkheid.

SITUATIEBEELD

Maximaal controleren (volksgezondheid)

- Het aantal patiënten op de IC's is voor de derde dag op rij gestegen. Ernst Kuipers benadrukt dat het om kleine aantallen gaat. De stijging (veertien in drie dagen) ligt ruim onder de 'signaalwaarde' die het RIVM heeft vastgesteld (dertig in drie dagen). Virologe 5.12e 5.12e dringt aan op goed onderzoek van de nieuwe patiënten: wanneer zijn ze precies besmet geraakt en waar zijn ze geweest.
- Het RIVM stelt in de Trouw dat de reproductiefactor langzaam boven de 1 groeit. Dit was deels ingecalculiseerd vanwege de versoepelde maatregelen, maar er is ook minder discipline volgens onderzoek door GGD en RIVM. Om te voorkomen dat het aantal besmettingen toeneemt is het bron- en contactonderzoek van belang.
- De Groene Amsterdammer en Investico schrijven dat het testen en de bron- en contactonderzoeken bijna een maand vertraging hebben opgelopen omdat GGD'en niet wisten wat van hen werd verwacht.
- Sinds 1 juni kan iedereen in Nederland zich bij de GGD laten testen op het coronavirus. De animo om zich te laten testen lijkt na de eerste twee weken iets af te nemen. Hoewel het testen goed verloopt is de snelheid waarmee de uitslag wordt doorgegeven aan de geteste personen een verbeterpunt; bij 4% duurt dit langer dan 48 uur. Dagelijks worden gemiddeld 10.000 coronatests afgenomen terwijl de capaciteit drie keer hoger is. Uit gedragsonderzoek blijkt dat slechts een kwart van de mensen met verkoudheidsklachten (die kunnen wijzen op een coronabesmetting) zich laten testen.
- Een van de uitkomsten van het ruimere testbeleid is dat meer besmettingen bij jeugd zijn vastgesteld.
- De demonstraties in Amsterdam en Rotterdam hebben volgens lokale GGD's (nog) niet geleid tot flinke verspreiding van het coronavirus. Het aantal geregistreerde besmettingen nam wel toe maar deze gevallen hebben geen link naar de demonstratie.
- Gommers waarschuwt dat de gewone zorg te langzaam op gang komt. Dit is op te maken uit de lage bezetting van IC-bedden. Mensen voelen zich nog niet veilig genoeg om naar het ziekenhuis te gaan.
- Te veel kinderen met een snotneus worden geweigerd door de kinderopvang. Onnodig, volgens de Nederlandse Vereniging voor Infectieziektenbestrijding (NVIB) en AJN Jeugdartsen Nederland. Ze stellen voor om kinderen alleen te weren van de opvang wanneer een volwassene uit de directe omgeving besmet is.
- Nederland heeft samen met Duitsland, Frankrijk en Italië 300 miljoen doses gereserveerd van een vaccin dat door de universiteit van Oxford en medicijnenfabrikant AstraZeneca is ontwikkeld en deels geproduceerd wordt in Leiden. Reserveringen bij andere fabrikanten zullen volgen om de kans op succes te vergroten.
- Nederlandse ziekenhuizen staken voortijdig een groot onderzoek naar de behandeling van coronapatiënten met de medicijnen chloroquine en hydroxychloroquine, wegens gebrek aan zichtbare resultaten.

Beeld sociale media

- Veelal cynische reacties op de berichtgeving omtrent aanschaf vaccin door Nederlandse overheid. De aanschaf is volgens velen in een te vroeg stadium voltooid terwijl de werking en mogelijke effecten van het vaccin op lange termijn nog niet onderzocht zijn.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJKContinuïteit vitale processen en samenleving

- Op basis van RIVM-advies moeten reizigers op de luchthaven en in vliegtuigen mondkapjes dragen en een gezondheidsverklaring ondertekenen. In vliegtuigen hoeven geen stoelen te worden vrijgehouden om afstand te kunnen bewaren. Belangrijk verschil met gebouwen is het speciale ventilatiesysteem in vliegtuigen dat 99% van deeltjes en stoffen uit de lucht filtert.

Beeld sociale media

- Aanhoudende discussie omtrent risico's van verspreiding van het virus in vliegtuigen. Overwegend wordt het economische belang genoemd als voornaamste reden om vliegtuigen weer met passagiers te laten vliegen.

Zorg voor kwetsbare groepen

- Versoepeling bezoekersregeling in verpleeghuizen heeft niet geleid tot nieuwe besmettingen. Vanaf 15 juni kan in virusvrije verpleeghuizen voor het eerst meer dan één vaste bezoeker per bewoner terecht.
- Verenso pleit voor andere organisatie van de zorg om een nieuwe sluiting voor bezoek te voorkomen.
- De adviseur Omstandigheden Arbeidsmigranten presenteert maatregelen voor de korte termijn, zoals geen vervoer in busjes, een eigen slaapkamer, niet uit huis zetten van zieke arbeidsmigranten en het registreren van arbeidsmigranten, ook al lijken Europese regels dit in de weg te staan.
- Van Rooi Meat in Helmond gaat er bij de uitzendbureaus op aandringen om arbeidsmigranten in Nederland (meer verspreid) te huisvesten. Het bedrijf mag na de tijdelijke sluiting elke dag met meer mensen aan de slag en hoopt komende donderdag op volledige capaciteit te draaien.
- Vijftien burgemeesters van grote steden presenteren vandaag een manifest en vragen om 1,25 miljard euro voor een actieplan om de bewoners van kwetsbare wijken te helpen met problemen als onderwijsachterstanden, schulden, huiselijk geweld. Deze zomer moet de uitvoering al starten.

Beeld sociale media

- Beroepsverenigingen voor ouderenzorg zijn verheugd met de versoepeling van de bezoekersregeling voor verpleeghuizen. Ook roepen zij op tot 'voorzichtigheid' en 'zorgvuldigheid' waar zorgorganisaties, bewoners en naasten gezamenlijk de verantwoordelijkheid hebben om te kijken wat er op locatie mogelijk is.
- Drie basisscholen in Glanerbrug (omgeving Enschede) blijven maandag gesloten. Op een van de scholen is een leerkracht positief getest op het coronavirus.

Financieel-economische stabiliteit

- Het CPB verwacht een voor Nederland ongekende economische krimp: dit jaar met 6 procent, volgend jaar een beperkt herstel met een groei van 3 procent. De werkloosheid kan stijgen tot 7 procent. Bij een tweede besmettingsgolf en opnieuw strenge maatregelen, kan de economie verder achteruitgaan.
- De afgelopen week is er door verschillende beroepsgroepen (o.a. kermisexploitanten en sekswerkers) actie gevoerd vanwege financiële problemen. Historische zeilschepen pleiten voor een noodfonds.
- De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit heeft in totaal meer dan 570.000 nertsen geruimd op dertien bedrijven waar dieren met het coronavirus waren besmet. Maandag zijn nog twee besmettingen gemeld.
- Reders waarschuwen dat circa 400.000 bemanningsleden van koopvaardij schepen, waaronder Nederlanders, thuis of op hun schip vastzitten door wereldwijde visum- en reisrestricties. Dit probleem brengt de wereldhandel in gevaar.
- Bij de overheid zijn meer dan tweehonderd meldingen binnengekomen over mogelijke fraude met de coronasteun. De totale omvang van de fraude is nog onbekend, maar accountants waarschuwen dat dit mogelijk het topje van de ijsberg is vanwege allerlei boekhoudkundige trucs. Er is één aanhouding verricht.

Caribisch deel van het Koninkrijk

- 5.1.2e
- Per 1 juli is het luchtruim van Bonaire open voor vooraf geteste reizigers vanuit Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk en Duitsland. Het gaat om maximaal 1000 toeristen per week.
- 5.1.2a

Internationale context

- Vanaf 15 juni is het negatieve reisadvies voor 17 Europese landen opgeheven. De coronamaatregelen verschillen per land en soms zelfs per regio. Nochtans geven veel Nederlanders op sociale media aan zomervakantie in Nederland door te brengen, vanwege mogelijke risico's en onduidelijkheid.
- De Surinaamse regering heeft Nederland ondersteuning gevraagd bij de aanpak van de COVID-19 uitbraak in Suriname. Sinds eind mei is er in Suriname sprake van een tweede serieuze corona-uitbraak; de vrees bestaat dat de medische sector het niet aankan indien de situatie verslechtert.
- Twee Belgische vakorganisaties voor zorgpersoneel en 56 verplegers dagvaardden de staat vanwege nalatigheid ten opzichte van zorgmedewerkers tijdens de coronacrisis en een gebrek aan vooruitziendheid.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

- Marokko handhaaft de noodtoestand in beginsel tot en met 10 juli. In een deel van het land worden de opgelegde beperkingen nu al versoepeld.
- De WHO heeft Rusland opgeroepen nog eens goed te kijken naar het lage aantal coronadoden, die de organisatie diplomatiek 'lastig te begrijpen' noemt. De rekenmethoden zijn onnavolgbaar.
- Peking gaat deels in lockdown na 79 besmettingen die te relateren zijn aan een voedselmarkt. De besmette mensen zijn gevonden door screening, niet vanwege klachten. Uitgezocht moet worden of dit een niet eerder vastgestelde grote uitbraak was, of dat er een andere bron is bij de markt.
- De Noorse overheid stopt met de inzet van een corona-app en wist alle data die tot nog toe met de app zijn verzameld naar aanleiding van kritiek van 's lands privacywaakhond.

Politiek en maatschappelijke onrust

- Veiligheidsregio's maken zich zorgen over de naleving van de anderhalvemetermaatregel in de horeca. De horeca heeft er moeite mee als enige branche verantwoordelijk te worden gehouden voor de handhaving van de regels bij publiek. Volgens KHN sluiten sommige kroegen de deuren uit angst voor boetes. Het Veiligheidsberaad waarschuwt dat burgemeesters strenger gaan optreden, ook klanten kunnen boete krijgen.
- Na de Nationale Ombudsman, de VNG en diverse staatsrechtgeleerden, hebben afgelopen weekend ook coalitiepartijen VVD en de ChristenUnie zich tijdens hun onlinecongressen kritisch uitgelaten over plannen voor de tijdelijke noodwet. Onder de achterban leven zorgen die zullen worden meegenomen in gesprekken.
- Negentien medische en maatschappelijke experts ondertekenden een oproep aan het kabinet voor een onafhankelijk tussentijds onderzoek naar het coronabeleid. Deze sluit aan bij een motie van PvdA en SP.
- Dela gaat op 7 november landelijk een herdenkingsdag houden om nabestaanden en andere betrokkenen alsnog in staat te stellen samen hun verdriet te delen.
- Op het Plein in Den Haag is zondag door 350 a 400 personen gedemonstreerd tegen de COVID-19-maatregelen, Antifa en aanvallen op beelden. Onder de demonstranten bevonden zich o.a. ADO- en Feyenoordsupporters, maar ook mensen uit de horeca. Er werd onvoldoende afstand gehouden. Op aandringen van de politie eindigde de bijeenkomst na 20 minuten.

Beeld sociale media

- Online discussie en kritiek op noodwet houdt aan. De petitie tegen de invoering van de wet is bijna 200.000 keer ondertekend. Critici vrezen schending van privacy en mensenrechten.
- Viruswaanin.nl kondigt een demonstratie aan op 21 juni op het Malieveld. Het initiatief demonstreert tegen 'het nieuwe normaal' waar 'maatregelen en richtlijnen - zonder wetenschappelijke onderbouwing van de effectiviteit - een permanent karakter dreigt te krijgen'. Verschillende anti-overheidsgroepjes zeggen aan te sluiten. Meer dan 11.000 mensen tonen op sociale media interesse, bijna 3.700 mensen zeggen te zullen deelnemen - bij dergelijke demonstraties staat de opkomst vaak niet in verhouding tot de aanmeldingen.

DUIDING**Naleving en handhaving lijken af te nemen, zonder goed bron- en contactonderzoek gevaar voor heropleving virus**

- De reproductiefactor neemt geleidelijk toe; dit was deels ingecalculeerd vanwege de versoepelde maatregelen. Deze toename gecombineerd met de versloffende discipline - navolgen van maatregelen lijkt lastiger - onder de bevolking maakt het wel van groot belang dat het bron- en contactonderzoek van de GGD goed gaat lopen. De signalen dat dit onderzoek nog niet op orde is zijn hardnekkig.
- In vergelijking met enkele maanden geleden zijn mensen minder bang en somber nu verschillende medische kerncijfers wekenlang zeer laag zijn. De beleving van acute crisis onder burgers lijkt af te nemen.
- Toch blijft de crisis het gedrag wel beïnvloeden. Zo durven veel mensen een vakantie buiten eigen land nog niet aan, mede door de medische risico's en onzekerheden omtrent boekingen.

Legitimiteit aanpak bediscussieerd

- Gevoelens van inconsistentie en onbegrijpelijkheid rondom de maatregelen (waaronder de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19) houden aan, vanuit zowel de maatschappij als politiek. Het voorbeeld van het toestaan van vliegtuigen met passagiers laat zien dat de uitleg van beweegredenen achter de maatregelen niet altijd gehoord wordt.
- Aanhoudende discussies en (politieke) kritiek kunnen het draagvlak voor het beleid ondermijnen.
- Negatieve houdingen tegenover snel ontwikkelde (verplichte) vaccinaties kunnen mogelijk toenemen, zeker wanneer het draagvlak voor overheidsmaatregelen afneemt.

Sombere sociaaleconomische perspectieven op de (nabije) toekomst

- Nu de perceptie van de acute medische crisis afneemt kan de aandacht verschuiven naar de contouren van de langdurige sociaaleconomische en maatschappelijke impact.
- De economische gevolgen van de crisis blijven naar verwachting nog lange tijd voelbaar, inclusief een stijgende werkloosheid, maar ook toenemende kansengelijkheid.
- De gevolgen kunnen onevenredig hard aankomen bij jongeren (studieachterstand en flexibele beroepen) en in achterstandswijken, waar de problemen reeds toenemen op het gebied van onderwijs, armoede, huiselijk geweld, ondermijnende criminaliteit en werkloosheid.